

คุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔

Key Characteristics of Early Childhood Teachers as Perceived by Fourth Year Student Teachers

จิระพันธุ์ พูลพัฒน์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔ กลุ่มเป้าหมายคือ นิสิตชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๖๙ คน ของสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เรียนรายวิชางานครูระดับปฐมวัย ในปีการศึกษา ๒๕๕๑ ๒๕๕๒ และ ๒๕๕๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามปลายเปิด ๑ ชุด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลด้วยการบรรยาย ผลของการศึกษาคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔ นำเสนอ ๒ ด้านดังนี้ ๑) ด้านบุคลิกภาพ การแต่งกายสุภาพเหมาะสมกับการเป็นครู กิริยาท่าทางในการนั่ง ยืน เดิน เป็นแบบอย่างได้ อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสะอาดทั้งร่างกาย และเครื่องแต่งกาย มีอารมณ์ขันและใช้คำพูดได้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส ๒) ด้านประสิทธิภาพทางวิชาการ ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ ความพร้อมและทักษะ ความรู้ ครูควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา หลักสูตร การสอน พัฒนาการเด็ก และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ความพร้อม ครูต้องมีการเตรียมการสอนด้วยการศึกษาหลักสูตรและพัฒนาแผนการสอนด้วยวิธีการสอนที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนและมีเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็กด้วยเกณฑ์ที่ชัดเจน ทักษะการสอน ดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนดและมีกิจกรรมที่หลากหลายให้เป็นไปตามความสนใจของเด็ก จัดกิจกรรมทั้งรายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ จัดสภาพแวดล้อมที่ถูกลักษณะและเอื้อต่อการเรียนรู้ นำผลของการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมาปรับการจัดการเรียนการสอน

Abstract

The purpose of the research was to investigate the key characteristics of early childhood teachers as perceived of fourth year student teachers. The target group was 69 fourth-year early childhood student teachers taking the Early Childhood Teacher's Tasks course in the 2008, 2009, and 2010 academic years in the Faculty of Education of Chulalongkorn University. The data collected through an open-ended questionnaire was analyzed using content analysis, and are presented in descriptive form. The key characteristics of early childhood teachers as perceived by fourth year student teachers can be classified into 2 domains, which are personality and professional efficiency. Personality: Teachers should be a role model regarding good manners, contentment, cleanliness and friendliness. They should also have good sense of humour and good speaking mannerisms. Professional efficiency: Teachers' professional efficiency comprises knowledge, readiness and instructional skills. Knowledge: Teachers need to be knowledgeable about educational philosophy, curriculum, instruction, child development, and organization of learning experiences. Readiness: Before teaching in class, teachers need to study curriculum and then develop task-based lesson plans based on appropriate teaching methods which incorporate children's interests and differences. In addition, they should prepare learning materials and have assessment instruments with clear criterion. Instructional skills: In class, teachers need to provide and present their lessons with a variety of interesting and practical activities to facilitate learning for individuals, and both small and large groups of children. They also should create a healthy and stimulating environment for creative learning, and assess results to evaluate children's development and develop their own instruction.

คำนำ

การปฏิรูปการศึกษาได้เริ่มอย่างมีระบบเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ จากข้อกำหนดในกฎหมายการศึกษา ทำให้การศึกษาทุกระดับชั้นมีแนวคิดแนวทางปฏิบัติหลักๆ ไปในแนวทางเดียวกัน เริ่มตั้งแต่การกำหนด (๑) ความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง (๒) สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่ทำให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสในการรับการศึกษาทั้งบุคคลที่พิการ บุคคลที่ด้อยโอกาส และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ (๓) ระบบการศึกษาที่ทำให้มีการจัดการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (๔) แนวการจัดการศึกษาที่ให้อึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีการจัดการเรียนรู้ที่ปดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ร่วมพัฒนาผู้เรียน

นอกจากนี้ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพและเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา

โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

การปฏิรูปการศึกษาจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปัจจัยหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องและดูจะเป็นปัจจัยที่สำคัญ คือ ครู มีข้อกำหนดต่างๆ ที่ตามมาในการเลือกครูที่ทำงานในสถานศึกษาต่างๆ ให้ตรงตามสาขาวิชา มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ระบุว่า “ครู หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน” (๒๕๔๕ : ๔) และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๓:๑๐) ได้ให้ความหมายว่า “ครู หมายถึง ผู้อบรมสั่งสอน ผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้สร้างสรรค์ ภูมิปัญญาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและประเทศชาติ”

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (๒๕๕๑: ๘๗,๙๒) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการในส่วนของมาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ ๒ มาตรฐาน ที่มีสาระตรงกับมาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาปฐมวัย ในส่วนของมาตรฐานด้านครู ๒ มาตรฐานคือ ๑) ครูมี

คุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบหมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ และ ๒) ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นเด็กเป็นสำคัญ

อำเภอ สุจริตกุลและคณะ (๒๕๒๐, อ้างถึงใน น้ำผึ้ง ทวีปฐมพรกุล, ๒๕๕๑:๑๓-๑๔) ได้เสนอคุณลักษณะของครูที่พึงปรารถนาไว้ ๓ ด้าน คือ

๑) มีความรู้ดี ทั้งความรู้ด้านวิชาการทั่วไป ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอน ความรู้ในวิชาครู และหน้าที่และงานครูทุกประการ

๒) มีทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานครู ได้แก่ ทักษะที่สำคัญและจำเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก รู้จักใช้สื่อหรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ทันสมัย มาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งสร้างบรรยากาศเร้าความสนใจ ทำให้เด็กอยากเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำหรือชี้แนวทางในการศึกษา จนนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง กล่าวคือ คุณลักษณะครูดี ด้านทักษะจะต้องเป็นคนที่สอนดี นิเทศได้ ให้บริการสังคม อุดมวิชาการ เก่งงานวิจัย นำไปสู่ชีวิตที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์

๓) มีคุณธรรม หรือ คุณธรรม จริยธรรม และคตินิยมในความเป็นครู กล่าวคือ มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นครู มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู รักการสอน มีความพึงพอใจที่ได้ทำประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของศิษย์ ช่วยพัฒนาคนและสังคมตลอดจนมีวิถียุทธศาสตร์แห่งความเป็นครู

สุมน อมรวิวัฒน์ (๒๕๓๔ : ๓๓ - ๓๔) แบ่งคุณลักษณะของความเป็นครูไว้ ๒ ด้าน คือ รูปลักษณ์ (Appearance) และกิจลักษณะ (Performance)

๑) รูปลักษณ์ หมายถึง ลักษณะภายนอกที่มองเห็นถึงความเป็นครูที่พึงประสงค์มี ๗ ลักษณะ คือ

๑.๑ สดชื่น แจ่มใส สะอาด ครูควรมีสภาพดี ร่างกายแข็งแรง แต่งกายสะอาดและยิ้มแย้มแจ่มใส

๑.๒ ตื่นตัว หนักเอาเบาสู้ ครูต้องสนใจใฝ่รู้ ตื่นตัว กระฉับกระเฉง พร้อมรับข่าวสารเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและพญูปัญหาที่เกิดขึ้น

๑.๓ มั่นใจในตนเอง คุณลักษณะนี้ต้องพอเหมาะพอดี มีกาลเทศะ

๑.๔ รอบรู้เนื่องจากได้อ่าน-ฟังมาก (พหุสูตร) ครูต้องเป็นคนรอบรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ ปัญหาของสังคม รู้จักใช้วิจารณ์วิจณญตามความรู้และประสบการณ์ของตน

๑.๕ เป็นกัลยาณมิตร ความมีน้ำใจ ความใกล้ชิดผูกพัน มีมนุษยสัมพันธ์

๑.๖ ฉลาด โต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง รับฟังเรื่องราวต่างๆ ได้เข้าใจและรวดเร็ว จับประเด็นสำคัญต่างๆ ได้

๑.๗ สุขภาพ มีกิริยาที่เหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ

๒) กิจลักษณะ หมายถึง ลักษณะภารกิจที่ครูต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเจริญสมกับความเป็นครู มี ๔ ประการ เรียกว่า ภาวนา ๔ คือ

๒.๑ กายภาวนา การพัฒนาทางกาย ด้วยการอบรมวิธีการปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อมในทางที่ถูกที่ควร มุ่งพัฒนาการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและส่วนรวม

๒.๒ ศิลภาวณา การพัฒนาความประพฤติ และจรรยาของบุคคลให้เป็นไปตามหลักการและระเบียบวินัยที่ถูกต้อง

๒.๓ จิตตภาวณา การฝึกอบรมจิตใจให้เบิกบานผ่องใส เข้มแข็ง มั่นคง เป็นประเด็นหลักที่ทำให้คนเป็นมนุษย์

๒.๔ ปัญญาภาวณา การพัฒนาปัญญา กระบวนการพัฒนาปัญญา เป็นการวิเคราะห์ ฝึกฝนตนเองจากภายใน ฝึกตนที่จะมองและมีปฏิกริยาต่อสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงที่มันเป็นอยู่ รู้เท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงและสามารถใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา

น้ำผึ้ง ทวีพรปฐมกุล (๒๕๕๑) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลตามการรับรู้ของผู้บริหารและผู้ปกครอง ในกรุงเทพมหานครใน ๔ ด้าน สำหรับด้านการสอน พบว่า ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมหลัก ๖ กิจกรรม ควรจัดทำสื่อและอุปกรณ์ได้เอง ควรมีการเก็บรวบรวมผลงานของเด็กเพื่อดูความก้าวหน้าของ พัฒนาการ และควรมีการสรุปผลการประเมิน พัฒนาการเป็นรายบุคคลตามกำหนดของ โรงเรียน

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครูดังกล่าวข้างต้น พบว่า การเตรียมครูเพื่อไปทำงานกับเด็กปฐมวัย จะต้องมีความครอบคลุมในสาระต่างๆ ทั้งในแง่ของความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ และคุณสมบัติ สำคัญต่างๆ ตามบริบทและความต้องการของแต่ละประเทศ

The Association for Childhood Education International (1998: 1-3) ได้นำ

เสนอกลุ่มวิชาในหลักสูตรเพื่อเตรียมครู ให้มีความรู้และทักษะการสอน สำหรับเด็กตั้งแต่เกิดถึงอายุ ๔ ปี ไว้ดังนี้

๑) การศึกษาทั่วไป (General Education) ครูควรจะได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่จะนำมาช่วยให้เด็กได้สำรวจและอธิบายสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว ในโลกของความคิด ความรู้สึกของตน เช่น ดนตรี ศิลปะ บทประพันธ์ สุขภาพ ความปลอดภัย โภชนาการ สภาพทางกายภาพและชีวภาพของโลกและจักรวาล ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ เทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร ฯลฯ

๒) พื้นฐานทางการศึกษาปฐมวัย (Foundations of Early Childhood Education) ครูสามารถออกแบบจัดประสบการณ์ โดยใช้ฐานความรู้ทางการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับปรัชญา ประวัติ จิตวิทยา วัฒนธรรม สังคม คุณธรรม จริยธรรม ครูปฐมวัยต้องสามารถพัฒนา ปรัชญาของตนเอง และแนวคิดกระบวนการเรียนการสอน ตามงานวิจัยในปัจจุบันและทฤษฎีการศึกษา

๓) พัฒนาการเด็ก (Child Development) ครูต้องสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ที่มาจากการศึกษาวิจัย ทางด้านสังคมและพฤติกรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ รู้เทคนิคของการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมที่ควรได้รับการพัฒนาไปตามผลของการวิจัยและทฤษฎี

๔) กระบวนการเรียนและการสอน (Learning and Teaching Process) ครูควรจะต้องถึงเนื้อหา สาระหลักสูตรและยุทธศาสตร์การสอน ที่จะกระตุ้นให้เด็กสนใจในการเรียนรู้ในบริบททางการศึกษาที่หลากหลายเท่าเทียมกัน โปรแกรมเตรียมครู ควรครอบคลุมเทคนิคต่างๆ เช่น

การวางแผนอย่างมีบูรณาการที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน การเลือกและประเมินวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การจัดการชั้นเรียน การนำครอบครัวและชุมชนมาร่วมในการจัดการศึกษา รวมถึงการทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่น และองค์กรในชุมชน การประเมินพัฒนาการทั้งหมดของเด็กด้วยเครื่องมือต่างๆ ฯลฯ

๕) ประสบการณ์วิชาชีพ (Professional Laboratory Experiences) ในส่วนนี้ควรครอบคลุม การสังเกต การมีส่วนร่วม การฝึกสอน และการสัมผัส มีโอกาสได้ทำงานร่วมกับเด็กในสถานศึกษาหลายประเภท และเป็นสถานศึกษาที่ได้รับการรับรอง

NAEYC (2005) ได้นำเสนอมาตรฐานสำหรับโปรแกรมเตรียมวิชาชีพทางปฐมวัยไว้ ๕ ประการ คือ มาตรฐานที่ ๑ ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มาตรฐานที่ ๒ สร้างความสัมพันธ์กับบ้านและชุมชน มาตรฐานที่ ๓ การสังเกต การบันทึกและการประเมิน เพื่อสนับสนุนเด็กปฐมวัยและครอบครัว มาตรฐานที่ ๔ การสอนและการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ ๕ มีความเป็นวิชาชีพ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีการจัดหลักสูตรระดับปริญญาตรี เพื่อเตรียมครูปฐมวัย โดยได้มีการแบ่งกลุ่มหมวดวิชาต่างๆ ที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดของสากล และสอดคล้องกับบริบทไทย โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่มุ่งเน้นในการเตรียมครูปฐมวัยคือ ๑) หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป เป็นหมวดวิชาบังคับตามข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยและคณะ ๒) หมวดวิชาเฉพาะ

เป็นวิชาครู ที่มีทั้งวิชาบังคับสำหรับทุกสาขาวิชา วิชาบังคับเฉพาะสาขาวิชา และวิชาเลือก รวมทั้งวิชาเอก ๓) หมวดวิชาเลือกเสรี กำหนดเวลาเรียน ๕ ปี เพื่อให้บัณฑิตได้มีโอกาสดีกประสบการณ์วิชาชีพเป็นเวลา ๑ ปี โดยมุ่งหวังว่าเมื่อจบการศึกษา ๕ ปีแล้ว บัณฑิตจะไปปฏิบัติงานครูได้อย่างครุมืออาชีพ ที่พร้อมทั้งความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณของความเป็นครู ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

ในชั้นปีที่ ๔ ก่อนที่บัณฑิตจะไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ บัณฑิตจะต้องเรียนวิชาบังคับที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติการสอนและการปฏิบัติงานให้ครบตามกำหนด มีรายวิชาบังคับของสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิชาหนึ่งที่ทุกคนต้องเรียน คือ งานครูระดับปฐมวัย (Early Childhood Teacher's Tasks) ได้กำหนดสาระให้เรียนเกี่ยวกับลักษณะของงานครูปฐมวัย บทบาท ความรับผิดชอบ จรรยาบรรณครู การเตรียมความพร้อมในการเป็นครู การจัดการชั้นเรียน การฝึกปฏิบัติงานครู การประสานความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน ผู้ปกครอง นักวิชาชีพอื่นๆ และชุมชน เพื่อการพัฒนาเด็กตามธรรมชาติและศักยภาพของเด็ก การวิเคราะห์ปัญหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนางานครู ส่วนหนึ่งของรายวิชานี้ คือ บัณฑิตควรจะทราบว่าลักษณะของครูปฐมวัยที่ดีมีอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำไปพัฒนาตนให้พร้อมในการไปปฏิบัติหน้าที่ครูในสถานศึกษา ผู้วิจัยคือ ผู้สอนในรายวิชานี้จึงได้จัดกิจกรรมเพื่อให้บัณฑิตชั้นปีที่ ๔ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้ ได้ระบุถึงคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของตน ด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ ที่นำไปสู่การสรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๖๙ คน ของสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เรียนรายวิชางานครูระดับปฐมวัย โดยเป็นนิสิตชั้นปีที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๕๑ จำนวน ๒๗ คน ปีการศึกษา ๒๕๕๒ จำนวน ๒๑ คน และปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๒๑ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามปลายเปิด ๑ ชุด

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีดำเนินการเป็นกิจกรรมหนึ่งในรายวิชา งานครูระดับปฐมวัย ดังนี้

๓.๑ กิจกรรมระดมสมอง ให้แต่ละคนบอกคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยแล้วเขียนคุณลักษณะเหล่านั้นลงบนกระดานภายหลังจากการบอก

๓.๒ ทุกคนสังเกต แล้วจัดกลุ่มคุณลักษณะตามข้อตกลงในแบบสอบถาม

๓.๓ ทุกคนคิดและเพิ่มเติมข้อมูลในแต่ละกลุ่ม

๓.๔ แบ่งกลุ่มนิสิตตามจำนวนกลุ่มข้อมูล แล้วให้อภิปรายคุณลักษณะเพิ่มเติมในแต่ละกลุ่ม และนำเสนอข้อมูลเป็นผลสรุปของแต่ละกลุ่ม

๓.๕ ให้นิสิตเพิ่มเติมข้อมูลอีกครั้ง แล้วสรุปผลจากทุกคนเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของครูตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผล

วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลด้วยการบรรยายตามหัวข้อที่กำหนด โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน

๔.๑ นำเสนอผลแยกเป็น ๕ ด้าน ตามกำหนดในแบบสอบถามปลายเปิด คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการเตรียมตัวเพื่อสอน ด้านวิธีการสอน ด้านความรู้พื้นฐาน เพื่อการเป็นครูที่ดี และด้านมนุษยสัมพันธ์/การปฏิสัมพันธ์

๔.๒ นำผลจากข้อ ๔.๑ มาจัดกลุ่มเป็น ๒ ด้าน ตามประเด็นที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการเตรียมครูสำหรับโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย และสรุปนำเสนอผลการวิจัยเป็น ๒ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านบุคลิกภาพ ๒) ด้านประสิทธิภาพทางวิชาชีพ ประกอบด้วยความรู้ ความพร้อม และทักษะการสอน

ผลการวิจัย

๑. ด้านบุคลิกภาพ การแต่งกายสุภาพ เหมาะกับการเป็นครู กิริยาท่าทางในการเดิน ยืน นั่ง เป็นแบบอย่างได้ มีความสะอาดทั้งร่างกาย และเครื่องแต่งกาย อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน และใช้คำพูดได้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส

๒. ด้านประสิทธิภาพทางวิชาชีพ ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ความรู้ ความพร้อม และทักษะ

๒.๑ ความรู้ ครูควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา หลักสูตรการสอน พัฒนาการเด็ก การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดทำและการใช้สื่อ และการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้

๒.๒ ความพร้อม ครูจะต้องมีการเตรียมการสอนด้วยการศึกษาหลักสูตร และพัฒนาแผนการสอนด้วยวิธีการสอนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ทำแผนการสอนประจำวัน ทุกครั้งที่สอน มีการเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมที่กำหนด มีการทดลองใช้สื่อ ติดต่อแหล่งเรียนรู้ก่อนสอน เตรียมสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับสิ่งที่จะเรียนและมีเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็กด้วยเกณฑ์ที่ชัดเจน

๒.๓ ทักษะการสอน ดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนด มีกิจกรรมที่หลากหลายให้เป็นไปตามความสนใจของเด็ก จัดกิจกรรมทั้งรายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ จัดสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะและเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดให้ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำผลการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมาปรับการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

นิสิตชั้นปีที่ ๔ ทั้ง ๓ รุ่น เป็นนิสิตที่เรียนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เป็นเวลา ๕ ปี ตามข้อกำหนดของหลักสูตรใหม่ โดยเริ่มรุ่นแรกปีการศึกษา ๒๕๕๑ นิสิตจะต้องเรียนวิชาบังคับของมหาวิทยาลัย ของคณะครุศาสตร์และของสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยครบตามหน่วยกิตที่กำหนด จึงจะสามารถไปฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูได้ โดยต้องไปปฏิบัติงานในโรงเรียนเป็นเวลา ๑ ปี จากรายวิชาต่างๆ ที่เรียนมาเป็นเวลา ๔ ปี ได้ช่วยเหลือหาลอมให้นิสิตมีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่ดีได้

จึงทำให้ผลการวิจัยทั้ง ๓ รุ่น มีความสอดคล้องกันทั้งหมด

สาระต่างๆ ที่นิสิตตอบแบบสอบถาม มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ น้ำผึ้ง ทวีพรปฐมกุล. (๒๕๕๑) ๒ ด้าน คือ ในด้านการสอน พบว่าครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ จัดทำสื่อและอุปกรณ์ได้เอง รวมทั้งสามารถประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลได้ตามกำหนดของโรงเรียนข้อมูลสอดคล้องกับ Johnson (1980) ที่สำรวจพบว่าครูที่มีประสิทธิภาพต้องมีความรู้ในเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่ทำ วางแผนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างรอบคอบและตรงกับมาตรฐาน สำหรับโปรแกรมการเตรียมวิชาชีพทางการศึกษาปฐมวัย (NAEYC, 2005) ในมาตรฐานที่ ๑ ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มาตรฐานที่ ๓ การสังเกต การบันทึก และการประเมิน และมาตรฐานที่ ๔ การสอนและการเรียนรู้และตรงกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (๒๕๕๑) ในส่วนของมาตรฐานครูที่ว่า ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นเด็กเป็นสำคัญ และในด้านบุคลิกภาพที่พบว่า ครูควรตรงต่อเวลา แต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน มีอารมณ์ขัน สนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใสและพูดจาสุภาพ ซึ่งในด้านนี้ก็สอดคล้องกับผลการสำรวจผู้ปฏิบัติงานทางการศึกษาปฐมวัยของ Colker (2008) ระบุว่าคุณลักษณะของครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพมี ๑๒ ประการและ ๑ ใน ๑๒ ประการ คือ มีอารมณ์ขัน

ผลของการวิจัย เป็นไปในทิศทางเดียวกับการนำเสนอคุณลักษณะของครูที่พึงปรารถนาของ อำไพ สุจริตกุลและคณะ (๒๕๒๐, อ้างถึงใน น้ำผึ้ง ทวีพรปฐมกุล, ๒๕๕๑) ไว้ ๓ ด้าน คือ มีความรู้ดี มีทักษะในการสอน และปฏิบัติงานครู และมีคุณธรรมจริยธรรมและที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (๒๕๓๔) แบ่งคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ในส่วนของรูปลักษณ์ ไว้ ๗ ประการ ที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ ๓ ประการ คือ สดชื่น แจ่มใส สะอาด เป็นกัลยาณมิตร และสุภาพ ในส่วนของกิจลักษณะที่กล่าวถึงลักษณะภารกิจที่

ครูต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนให้มีความเจริญสมกับความเป็นครู

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดหวังได้ว่า ในอนาคตจะมีนิสิตที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรม พร้อมทั้งมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการทำงานครูปฐมวัยอย่างเป็นวิชาชีพ เนื่องด้วยคุณลักษณะสำคัญของครูปฐมวัยที่นำเสนอเป็นไปตามการรับรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔ ที่จะดำเนินชีวิตต่อไปเป็นครูปฐมวัยในอนาคต เมื่อเสร็จสิ้นจากงานการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพเป็นเวลา ๑ ปี

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (๒๕๔๕). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพมหานคร:บริษัทพริกหวานกราฟิค จำกัด.
- คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๓). **วันครูประจำปี ๒๕๕๓**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีและเครือข่ายเพื่อการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำผึ้ง ทวีพรปฐมกุล (๒๕๕๑) **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลตามการรับรู้ของผู้บริหารและผู้ปกครองในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน (๒๕๕๑). **มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๓)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
- สุมณ อมรวิวัฒน์ (๒๕๓๔). **คุณธรรมและคุณลักษณะของครูในสังคมข่าวสาร ในกรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมแห่งวิชาชีพครู**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Colker, L.J. (2008) Twelve characteristics of effective early childhood teachers, **Beyond the Journal**, March: 68-73. (Online)
- Johnson, M. (1980) **Effective teaching as perceived by teachers and principals in selected Indiana school cooperations**. Ball State University doctoral dissertation.
- NAEYC, (2005). **Standards for programs preparing early childhood professionals**. (Online)
- The Association for Childhood Education International, (1998). **ACEI Position paper preparation of early childhood education teachers**. (Online)

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อาจารย์พิเศษสาขาวิชาการศึกษามัธยมศึกษา ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย